

LICEO CLASSICO “MASSIMO D’AZEGLIO”

COMPITI DELLE VACANZE ESTIVE PER GLI STUDENTI CHE HANNO FREQUENTATO LA QUINTA GINNASIO NELL’ANNO SCOLASTICO 2022/23

Tradurre le seguenti versioni:

1) Gli Usipeti e i Tencteri attaccano i Menapi

Cesare narra che gli Usipeti ed i Tencteri, antichi popoli germanici, si spinsero fino al Reno e poi riuscirono con l’inganno a sconfiggere i Menapi, tribù celtica stanziata nel territorio della Gallia Belgica.

Usipetes et Tencteri per complures annos Sueborum vim sustinuerunt; ad extremum tamen, agris expulsi, ad Rhenum pervenerunt: quae regiones, a Menapiis occupatae, agros, aedificia vicosque habebant; sed Menapii, tantae multitudinis adventu perterriti, ex iis aedificiis quae trans flumen habuerant, demigraverunt et, cum cis Rhenum praesidia disposuissent, Germanos transire prohibebant. Illi, cum neque vi contendere propter inopiam navium neque clam iter facere propter custodias Menapiorum possent, in suas sedes regionesque se revertere simulaverunt, sed post tridui viam rursus reverterunt: equitatus omne hoc iter una nocte confecit. Itaque inscios inopinantesque Menapios opprimerunt, qui Germanorum discessum per exploratores cognoverant et sine metu trans Rhenum in suos vicos remigraverant.

2) Scipione ed Annibale a Zama

Scipione ed Annibale, dopo un colloquio in cui erano in disaccordo sulle condizioni di pace, combattono con i rispettivi eserciti. I Cartaginesi vengono sconfitti e devono accettare le decisioni dei vincitori.

Anno ducentesimo secundo a. Chr.n. clade Carthaginienses territi Hannibalem ab Italia revocaverunt patriam defensum. Postquam Zamam venit, a Scipione petiit ut colloquium haberet. Die locoque colloquio constitutis, cum vero eorum sententiae

de pacis condicionibus discreparent, proelium postero die commissum est. Carthaginiensibus victis, Hannibal cum quattuor tantum equitibus fugit. Tunc Carthaginienses ad Scipionem legatos miserunt pacem petituros. Victis leges imposuit Scipio. Legati, cum nullam pacis condicionem recusarent, Romam missi sunt. Ibi ea, quae a Scipione imposita erant, senatus populique Romani auctoritate confirmata sunt. Scipio autem, pace terra marique facta, exercitum suum in naves imposuit Romamque revertit. In urbem intrans, ab ingenti civium multitudine acceptus est et propter victoriam “Africanus” appellatus est.

3) La pazienza di Socrate

Aulo Gellio riferisce un aneddoto riguardante il filosofo greco Socrate, giudicato l’uomo più saggio del suo tempo.

Socrates ille, quem sapientissimum omnium oraculum Apollinis praedicavit, quanta animi tolerantia fuerit multis argumentis ostendere possumus. Hoc unum tamen satis esse putamus. Nemo ignorabat quam morosa et iurgiosa esset Xantippe, eius uxor; ea irarumque et molestiarum muliebrum per diem perque noctem scatebat, attamen ille aequo et hilari animo fuit. Cum olim Alcibiades ex eo quaesivisset cur mulierem tam acerbam toleraret, “Quid-inquit- magis idoneum viro esse putas ad patientiae exercitationem quam petulantem uxorem? Dum uxorem domi tolero, nonne exerceor assidue et adsuesco foris quoque civium meorum petulantiam moderate ferre?”. His in verbis quanta sapientia et moderatio fuerit quis non videt?

4) Il traditore Timocare

Un amico del re Pirro è disposto a tradirlo e ad ucciderlo, ma il console romano Fabrizio dimostra di essere estremamente leale, fornendo un esempio di integrità morale ai Romani.

Cum Pyrrhus rex in Italia esset et unam atque alteram pugnam prospere pugnasset Romanique solliciti essent et pleraque Italia ad regem descivisset, tum Ambraciensis quispiam Timochares, regis Pyrrhi amicus, ad Caium Fabricium

consulem furtim venit, praemium petivit et promisit se necaturum esse regem venenis; dixit: "Id facile erit quoniam filius meus pocula in convivio regi ministrat". Eam rem Fabricius ad senatum scripsit. Senatus ad regem legatos misit mandavitque ut de Timochare nihil proderent, sed monerent ut rex circumspectius ageret atque a proximorum insidiis salutem defenderet. Pyrrhus populo Romano laudes atque gratias scripsit et captivos reddidit.

5) I doveri dei giovani e i doveri dei vecchi

Secondo Cicerone ogni età è caratterizzata da alcuni obblighi: i giovani devono rispettare gli anziani e saper dominare le passioni, gli anziani, invece, devono collaborare con gli altri concittadini mettendo a frutto la loro esperienza e la loro saggezza.

Quoniam non eadem officia omnibus aetatibus tribuenda sunt, sed alia sunt officia iuvenum, alia seniorum, aliquid nobis de hac distinctione dicendum est.

Adulescentibus senes maxime verendi sunt atque ex iis deligendi sunt optimi, quorum consilium et auctoritatem iuvenes sequantur; nam inscitia iuvenum regenda et constituenda erit prudentia senum, qui longa aetate magnum omnium rerum usum adepti sunt. Praeterea haec prima aetas a libidinibus arcenda est exercendaque in laboribus et animi et corporis, ut iuvenum industria et in officiis bellicis et in civilibus vigeat. Atque etiam cum animos relaxabunt et dabunt se iucunditati, intemperantia iuvenibus non adhibenda erit, ut verecondia servetur. Senibus autem labores corporis minuendi erunt, animi exercitationes contra sunt augendae; opera vero danda est ut consilio et prudentia iuvenes et maxime rem publicam adiuvent.

6) I veri filosofi mettono in pratica quanto insegnano agli altri

Seneca invita alla coerenza i filosofi e li paragona ai timonieri di una nave.

Nullos mortales peiores iudico quam philosophos qui aliter vivunt quam (= "diversamente da come") vivendum esse praecipunt, omni vitio quod reprehendunt

obnoxii. Non magis mihi potest prodesse quisquam talis praeceptor quam gubernator in tempestate nauseabundus. Tenendum rapiente fluctu gubernaculum, luctandum cum ipso mari, eripienda sunt vento vela: quid me potest adiuuare rector navigii attonitus et vomitans? Maioribus tempestatibus vita iactatur quam ratis? Non est dicendum, sed gubernandum. Omnia quae philosophi dicunt, quae, turba audiente, iactant, aliena sunt: dixit illa Platon, dixit Zenon, dixit Chrysippus et Posidonius et ingens agmen nominum tot ac talium. Quomodo probare possint sua esse monstrabo: Faciant (=”Facciano”) ea quae dixerunt.

7) Il lusso di Lucullo

Il console Lucio Lucullo, che era molto ricco e possedeva numerose ville, un giorno rispose con arguzia ad un’osservazione di Pompeo.

L.Lucullus, consul creatus, ad Mithridaticum bellum missus est atque, ingenti praeda facta, ditissimus Romam rediit. Tum coepit villas magnificas immenso sumpto sibi aedificare ubi tam splendide epulabatur ut nemo umquam magnificentiora convivia apparare posse videretur. Quare cenae splendidae et sumptuosae “Lucullianae” appellatae sunt. Habuit Lucullus apud Tusculum villam pulcherrimam; eo cum venisset Pompeius, omnibus rebus circumspectis, “Haec villa- inquit- mihi aestate amoenissima, sed hieme minus commoda videtur”; cui Lucullus respondit: “An tibi videor minus sapere quam hirundines, quae, adventante hieme, sedem commutant?”. Habebat enim alias villas in regionibus calidiores, in quibus hiemare solebat.

8) Alessandro si pente del gesto che ha commesso

Curzio Rufo racconta che Alessandro Magno, ebbro ed in preda all’ira, durante un banchetto uccise il suo caro amico Clito e poi se ne pentì amaramente.

Rex Alexander, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera aestimatione perspexit et pigere eum facti coepit. Clitum amicum senem, tunc immodica libertate abusum, egregium bello virum et,

nisi puderet fateri, servatorem sui, a se occisum esse inter epulas videbat. Indignam necem querebatur, exclamans: “Me miserum, iam tempus praeterit, sero me poenitet mei facinoris!”. Manabat toto vestibulo cruor Cliti paulo ante convivae: vigiles attoniti stabant, liberiolemque paenitentiam solitudo excipiebat. Nunc Alexandrum maxime taedebat vitae; accesserat paenitentiae memoria nutricis suae, sororis Cliti, cui egerat tantum funus pro tot beneficiis. Fere amens, quadriduo in inedia perseveravit, donec exercitus universi precibus exoratus est, ne ita mortem unius doleret, ut universos perderet.